

D Deltaplan Agrarisch Waterbeheer

Jaaroverzicht 2024

www.agrarischwaterbeheer.nl

UNIE VAN
WATERSCHAPPEN

Ministerie van Infrastructuur
en Waterstaat

Ministerie van Landbouw, Visserij
en Natuur

Interprovinciaal Overleg
van, voor en door provincies

Verbinder tussen boer, beleid en wetenschap

Met het DAW Supportteam zien we onszelf als verbinder tussen boer, beleid en wetenschap. Hoe dat concreet werkt, zie je goed bij onze regiocoördinatoren: samen met boeren en waterschappen werken zij ideeën uit tot werkbaar en financieel haalbare projecten. Met hun voelspriet weten onze regiocoördinatoren, projectleiders en projectontwikkelaars wat er speelt, leeft en waar bij boeren behoefte aan is. Tegelijkertijd zijn zij de schakel naar provincies en waterschappen. Doel: alle boeren aan de slag met effectieve bodem- en watermaatregelen.

Waar regiocoördinatoren het linkje met beleid vormen, zijn onze kennismatchers dat met het netwerk rond boer, sector, groenonderwijs en wetenschap. Er wordt veel onderzocht, maar die kennis praktisch en toepasbaar op het erf krijgen, is een uitdaging. Van onze kennismatchers mag je verwachten dat ze meedenken en verbinden, waardoor kennis op maat het boerenerf bereikt.

Evalueren om te leren

Ik geloof in de filosofie van het DAW-programma. Wij stimuleren en faciliteren boeren, tuinders en telers om maatregelen te nemen die bij hen en hun bedrijfsvoering passen en een bijdrage leveren aan de verbetering van de bodem- en waterkwaliteit. Het DAW is een stimuleringsprogramma wat beweging op gang brengt en houdt. Wij verbinden boeren, overheden, onderwijs en onderzoek.

We willen ook weten of en hoe onze werkwijze doorwerkt. De evaluatie van het DAW Kennisprogramma, uitgevoerd in opdracht van het toenmalige Ministerie van LNV, bevestigde onze gedachten dat het programma relevant is voor de uitdagingen op het gebied van water en bodem. Het bevordert bovendien dat boeren een bijdrage leveren aan de oplossing van de problematiek. Daarnaast hebben we, op basis van bijna 100 interviews, een goed beeld gekregen van wat de deelnemende boeren en tuinders vinden van onze projecten en wat ze ermee doen in hun bedrijf. Het geeft een beeld van wat het oplevert aan veranderingen in het netwerk, bewustwording en tastbare uitkomsten zoals investeringen in maatregelen en aanpassingen in bedrijfsmanagement. Zo heeft 84 procent van de deelnemers nieuwe kennis opgedaan. Meer dan de helft is anders gaan kijken naar de bedrijfsvoering en bijna 60 procent zegt nieuwe mogelijkheden te zijn gaan zien, om het anders aan te pakken.

Kennis opdoen en bewustwording zijn voorwaardelijk om stappen te zetten. Investeringsregelingen stimuleren om deze stappen te concretiseren in maatregelen op erf en percelen. Daarmee merken we dat het DAW-programma relevant is om concrete oplossingen te bieden voor de uitdagingen op het gebied van water en bodem.

Meri Loeffen,
programmamanager DAW

Neem contact op met jouw
DAW regiocoördinator of
kennismatcher via QR-code

Hoe bereiken we de boer?

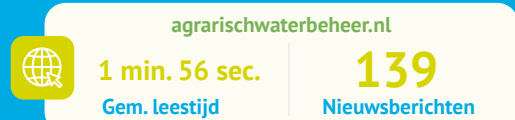
Kijken en luisteren

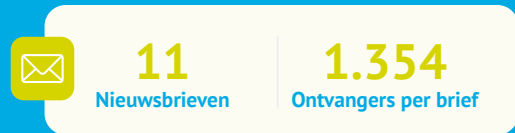
 Podcast en video's Bodem in Beeld: **16.063** kijkers en luisteraars

 Wie Wat Water – De BoerenPodcast: **1.474** luisteraars

Websites

Nieuwsbrief

Lezen

 30.000 Bodemscheurkalenders 2025 verspreid

 Gemiddeld rapportcijfer bodemscheurkalender: **7**

 470 Boeken 'De bodem als basis' verspreid

LinkedIn

Excursies

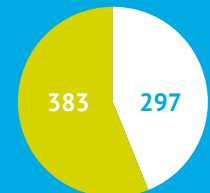
 47 Regionale velddemo's

 1.723 Bezoekers velddemo's

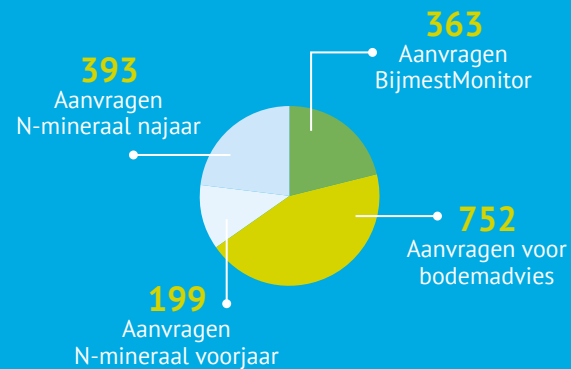
 10 Waterkaravaan ritten

 32 Demobedrijven

 Online cursus groenbemesters
Online cursus kruidenrijk grasland

Adviezen en metingen

 10 Regionale Bodemteams

 153 Bodemadviseurs

93%

Bodemadvies sluit voldoende aan op kennisbehoefte

64%

Direct aan de slag met het gegeven advies

jan

N-mineraal

Inzicht in de minerale stikstof in de bodem helpt ondernemers bij het efficiënter bemesten en daardoor uitspoeling te verminderen en kosten te verlagen: alle reden dus voor het DAW om de N-mineraalmeting – kortweg N-min – kosteloos aan boeren, tuinders en telers te bieden. 'Met de meting ontstaat een gesprek over de bemestingsaanpak van de ondernemer.'

Expert Herman Krebbers geeft advies over de N-mineraalmetingen, zowel in het voor- als najaar. 'In het najaar meet je hoeveel stikstof er nog in de bodem zit en hoe je die alsnog kan benutten. Met een groenbemester bijvoorbeeld.' De N-minmeting in het voorjaar gaat vooral over het stikstofleverende vermogen van de bodem op dat moment. 'Een ondernemer kan scherper bemesten zonder verliezen met een bijbemesting achter de hand.'

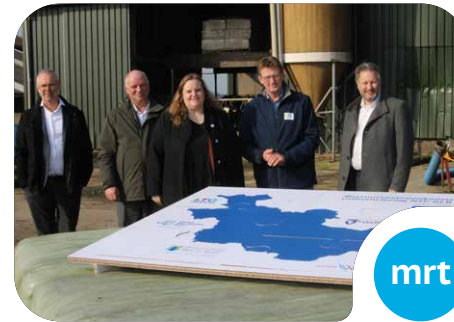

feb

Luisteren

Leren over bodembeheer kan op veel manieren en in 2024 voegt het DAW daar een nieuw medium aan toe: de podcast. In de serie 'Bodem in beeld' delen akkerbouwers en melkveehouders hun ervaringen en aanpak met duurzaam bodembeheer. Boodschap? Of je nou op klei of op zand werkt: er is voor elke bodemsoort een duurzame oplossing.

Er zijn zeven video's gemaakt waarin akkerbouwers en melkveehouders de kijker in een paar minuten meenemen in verschillende bodemvraagstukken. In de bijbehorende verdiepende podcasts vertellen ze waarom ze bepaalde maatregelen hebben genomen en welke effecten ze daarvan terugzien. De reeks is ontwikkeld in samenwerking met het BoerenNatuur, Boerenverstand en Van Tafel naar Kavel.

mrt

Meetnet

Vijftig boeren in veenweidegebied Alblasterwaard – Vijfheerenlanden krijgen door financiering van het DAW met eigen peilbuizen inzicht in het grondwatersysteem van hun percelen. Die kennis is niet alleen interessant voor deze boeren, maar voor veenweideboeren in heel het land.

Wie boert op veenweidegrond, boert net even anders: het veenpakket nat houden is belangrijk, want zodra het veen droog komt te liggen, oxideert het en daalt de bodem. De peilbuizen bij vijftig boeren meten het grondwaterpeil. Analyse van alle data kan iets zeggen over hoe het grondwaterpeil zich verhoudt tot de bodemdaling. Er wordt ook gekeken naar de effecten van het omhoog zetten van het slootwaterpeil of onderbemaling.

Krachten bundelen

Het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer is sterk door samenwerking, dat was in 2024 niet anders. Of zoals ze in Overijssel zeggen: een win-win voor alle partijen. Daar bundelen provincie, drie waterschappen en LTO Noord hun krachten. In een bestuursovereenkomst onderstrepen deze partijen het belang van samen optrekken om de doelen voor bodem en water te halen. Door cofinanciering bij de Europese GLB-subsidies is tot 2027 in totaal 27 miljoen euro beschikbaar voor agrarisch bodem- en waterbeheer.

Ook in Drenthe dragen ze het DAW een warm hart toe. Hier is met een bestuursovereenkomst tussen provincie, de vier waterschappen en LTO Noord de Drentse DAW-aanpak – inzet gebiedsmakelaars, bodem- en watermaatregelen en een Landbouwportaal voor subsidies – de komende twee jaar veiliggesteld.

apr

mei

Tiende bodemteam

'Je kunt niet overal verstand van hebben'. Daarom is het samenbrengen van bodemadviseurs met verschillende expertises in één team zo interessant. Samen geven zij boeren, tuinders en telers het beste advies over de bodem. Het DAW hecht aan onafhankelijk en goed bodemadvies voor agrarische ondernemers. Geregeld worden kennisbijeenkomsten gehouden voor aangesloten bodemadviseurs zodat zij die nieuwe kennis kunnen benutten in hun adviezen aan boeren. 'Zo was er een bijeenkomst over het gebruik van compost en bokashi in de teelt door het Louis Bolk Instituut. Theorie en praktijk komen dan samen.'

Inmiddels zijn er binnen het DAW, 10 regionale bodemteams actief, met ruim 150 adviseurs. 'Deze adviseurs komen uit het gebied, kennen de boer, de grond en de omgeving. Dat helpt bij het geven van passend advies', geeft Minou Hegge, begeleider van één van de bodemteams aan.

jun

Ketensamenwerking

Zal prei nog net zo groen zijn en de juiste dikte en grootte hebben wanneer de stikstofgebruiksruimte afneemt in de preiteelt? Dat zoeken het DAW en LLTB in een ketensamenwerking uit, samen met handel, leveranciers en afnemers.

Die brede samenwerking is vrij bijzonder en ook belangrijk: met alle kennis en kunde over de teelt laat de keten zien dat ze het maximale doen om de nitraatuitspoeling in de preiteelt te verminderen en zo toekomstbestendig telen.

Met subsidie uit de DAW Impuls, via Waterschap Limburg, zijn dit jaar demo's opgezet bij preitellers. Begeleid door de DAW-bodemadviseurs proberen de telers andere bemesting uit in de winterpreiteelt en analyseren ze dat via de gewasopbrengst en N-mineraalmetingen.

jul

Fruitteelt demo's

Het netwerk van DAW Demobedrijven is in 2024 uitgebreid met drie fruittelers. 'Het zijn fruittelers die praktijkoplossingen rond waterproblematiek hebben en dat graag willen laten zien aan collega's en mensen in het netwerk', zegt Peter Baltus, DAW kennismatcher fruitleelt. Hij combineert zijn inzet als kennismatcher met zijn werkzaamheden voor de Nederlandse Fruittelers Organisatie.

Zo'n veertig fruittelers bezoeken in de zomer met de DAW Waterkaravaan twee van de drie nieuwe DAW Demobedrijven. Daar blijft het wat Baltus betreft niet bij. Het DAW kent ook kennismatchers en demobedrijven voor de akkerbouw en melkveehouderij. 'Het kan ook interessant zijn om op demobedrijven van andere sectoren een kijkje te nemen', adviseert Baltus. 'Peilgestuurde drainage kun je ook bij een akkerbouwbedrijf bekijken. Het principe is immers hetzelfde.'

DAW Impulsregeling

Onder de paraplu van DAW Impulsregeling zijn in 2024 door waterschappen 16 aanvragen ingediend. Deze aanvragen bevatten ruim 50 deelprojecten om een impuls te geven aan het agrarisch bodem- en waterbeheer. De DAW Impulsregeling geeft de mogelijkheid om te experimenteren, kennis op te doen, te meten en te monitoren. De deelprojecten zijn uitbreidingen van of vervolgen op eerder gestarte pilots, schalen beproefde aanpakken op naar grotere gebieden of zijn helemaal nieuwe projecten.

Bij het DAW Impuls-project 'Vooruit Boeren rond de Voorsterbeek' experimenteert melkveehouder Tom Lankhorst met compostthee op hun blijvend grasland. De verwachting is dat het gebruik van compostthee leidt tot een vitalere plant en bodem. In een driejarig onderzoek, samen met waterschap Vallei en Veluwe, wordt de bewerking met compostthee vergeleken met stroken die 'regulier' worden bemest.

aug

sep

De BoerenPodcast

Welke uitdagingen brengt de KaderRichtlijnWater (KRW) met zich mee voor de landbouw? Wat betekent dit nu precies voor boeren? 'Wie Wat Water: De BoerenPodcast' is gemaakt om bij te dragen aan meer begrip en bewustwording over de relatie tussen landbouw en waterkwaliteit. De podcast is een initiatief van het Nederlands Agrarisch Jongeren Kontakt (NAJK) en samen het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat en het DAW ontwikkeld.

De eerste aflevering over de KRW wordt opgevolgd door twee verdiepende afleveringen met de impact van nutriëntenmanagement en gewasbeschermingsmiddelen op de waterkwaliteit. Hilde Coolman, akkerbouwer en NAJK-bestuurder, mocht de opnames begeleiden: 'De podcast wisselt uitleg, praktische informatie, discussies en inspirerende verhalen af. Het geeft een overzicht van waar boeren wél invloed op hebben.'

okt

Lessen

Wat is er nu echt voor nodig om als overheid, gebiedspartijen en boeren eensgezind in een gebied aan de slag gaan? In één van de twee GLB-pilots die het DAW uitvoert, de pilot Gebiedsgerichte Aanpak, is tussen 2021 en 2024 in vier gebieden in Nederland geëxperimenteerd met gebiedsprocessen en inzet van GLB-middelen.

Daar zijn uitdagingen op het gebied van waterkwaliteit en waterbeschikbaarheid door boeren en organisaties uit het gebied opgepakt. Met als resultaat 25 lessen, gevat in een handig boekje én een praktische leidraad in de vorm van een 'reisplanner'. De drie hoofdlessen uit de pilot:

- Stel de mens voorop, investeer in relaties.
- Schrijf geen vaste stappen voor, maar geef ruimte voor een eigen aanpak.
- Beweging komt beter op gang als de overheid zich faciliterend opstelt met instrumenten.

nov

Zelf meten

Hoe is het gesteld met de waterkwaliteit in onze sloten en wat kunnen we zelf bijdragen om die kwaliteit te verbeteren? Met die vragen besloten melkveehouders Tjerk Hof en Greet Ruitenbergh zich aan te melden voor een pilot, waarbij eigen slootwatermetingen worden vergeleken met analyses van het waterschap. Want het waterschap heeft inzicht in de kwaliteit van de grotere wateren, maar hoe zit het met de agrarische perceelsloten? Wat is nu precies de wateropgave waar de agrarische sector voor staat? Daar probeert het DAW een vinger achter te krijgen, door beschikbare data van de waterbeheerders beter te ontsluiten én door boeren zelf te laten meten.

Als DAW Demobedrijf vinden Tjerk en Greet het extra belangrijk om te weten wat de waterkwaliteit rondom hun bedrijf is. Hun meetresultaten werden vergeleken met de KRW-norm voor stikstof en fosfor, en hieruit bleek een positieve uitkomst: het bedrijf is leverancier van schoon water.

Coaching

In het werkgebied van Waterschap Hollandse Delta krijgt het verminderen en voorkomen van erfemissie volop aandacht. Coaches gaan in gesprek met 120 telers uit de regio en maken daarbij gebruik van een speciaal ontwikkelde tool, waarmee alle emissieroutes in kaart worden gebracht.

Hoewel de aanpak nog maar net van start is gegaan, voelt het nu al als een succes, zegt emissiecoach Wim in 't Veld. 'Dat komt vooral door de persoonlijke benadering, die echt cruciaal is. Ik bezoek het erf, kijk in de middenkast en kan meteen aangeven: 'Dit gaat goed, maar dat kan beter'. Dat is soms confronterend voor de ondernemer, maar vooral heel leerzaam. De teler krijgt direct praktische tips en kan al zijn vragen stellen.'

dec